

tistega, ki v svoji umetnini ne izraža *svojega* prokletega sentimenta, temveč, ki izraža sentiment neke grupe ljudi.

Pri tem Vurnikovem mišljenju se zdi, da on nikoli ni preiščal o tem, na kak način se vrši duševno življenje pri vseh socialnih grupah. Njegovo mišljenje je povsem isto, kot je svoj čas vladalo glede narodne pesmi, glede katere so včasih mislili, da jo je rodila neka misteriozna kolektivna psiha narodova in da je ni ustvaril konkretni posameznik.

To stališče se danes pač more imenovati že premagano. V vsaki družabni skupini tvori življenje avtomatično hierarhije v vseh granah duševnega in materijelnega življenja. Sama po sebi se vsaka grupa razdeli v talentirane posameznike, ki vodijo, dočim so vsi ostali, manj talentirani, vodeni. To vodstvo je v primitivnih prilikah lahko združeno z dejanskim nasiljem in terorjem, a se v razvitejših razmerah vedno bolj pofinjuje in presnavlja, tako da vodi le oni, ki je *duševno* krepkejši in sugestivnejši, in sicer, da vodi edinole s svojo duševno krepkostjo, kateri se vodeni podvrže priznavajoč prostovoljno voditeljevo supremacijo. Ta zakon o hierarhiji in vodstvu velja brez omejitve tudi v svetu ustvarjajoče umetnosti in v svetu kritike. Merodajna mnenja ustvarja kritični voditelj in ta mnenja postanejo last skupine ljudi, če je voditeljeva duševna superiornost tolika, da njen akcijski radius z intenziteto izžareva v družbo. Mnenje posameznika postane s tem mnenje skupine in doseže tako ono objektiviteto, ki se zdi Vurniku ideal. In vendar je ta sodba, ki je postala last skupine, tvorba konkretnega posameznika in torej čisto individualna in ne objektivna sodba. To pa je čisto naravno, če stvar pogledamo s psihološkega vidika. Vzajem ekstremni zgled zaradi večje jasnosti. Vzemimo, da se pojavi kritik z izredno kritično nadarjenostjo, torej z izredno bistrino pogleda. Smešno bi bilo zahtevati od njega, da naj stvari in življenje gleda na tak način kot jih gleda skupina njegovih soljudi, ki je daleč manj nadarjena od njega, ki torej iste stvari vidi popolnoma nejasno in megleno ali jih pa sploh ne razloča. To bi se reklo bistrogledca siliti, da ne sme bistro gledati, temveč, da mora gledati megleno in nejasno, samo zato, da bo tako njegova sodba bolj »objektivna«, ker se bo približala sodbi one nenadarjene množice soljudi.

Hvala lepa za tako objektivnost! Če bi jo sprejeli, se s tem odrečemo vsakemu napredku.

Vurnik pravi, da vprašuje neindividualna kritika edinole to, ali je ta in ta umetnina koristna ali ne.

Kaj bi dal za tisto kritiko, ki bi o konkretnem novorojenem delu mogla uspešno in prepričljivo rešiti to vprašanje!

Zakaj vprašanje koristnosti je v zadnji konsekvenci vprašanje o skrivnostnem zmislu našega življenja na zemlji, in če mi ga Vurnikova neindividualna kritika, ki danes po njegovi trditvi čimdalje bolj prevladuje v naprednejših umetnostnih centrih, reši zadovoljivo, sem pripravljen dati svojo glavo.

Izvajajoč svoje misli o objektivni kritiki, navaja Vurnik priporočajoč eksaktno znanstveno, to je neindividualno metodo, da je edina objektivno dokazljiva lastnost umetnine njena forma, vse drugo pa da je subjektivno umišljeno in torej le »duhanje« umetnine, obenem bistveni znak sodobne diletantske kritike namesto edino rešilnega znanstvenega spoznavanja. Nič ne more bolj pokazati revščine in ubožnosti umetnostne znanosti kot te trditve Vurnikove. In nič mi ni kmalu tako zoprnega kot taka umetnostna znanost, katera s svojim klavrno nedostatnim orodjem brska po živem telesu umetnosti in zraven z neznansko pretenciozno gesto znanstvene nezmožljivosti in dognanosti deklamira in pridiguje neke trditve, ki ne kažejo ničesar, kot blisketavost penastega mehurčka, od katerega po razpoku ni drugega, kot kapljica umazane žajfnice.

Res je sicer, da je forma umetnine nekaj takega, kar se da z besedo zagrabit, toda groba neresnica je, da je razen forme vse drugo le subjektivno, umišljeno in da sodeč duha umetnine, sodiš le svojo lastno subjektivno projekcijo. Ta trditev je prav taka, kot če bi meni priznal Vurnik kot mojo objektivno dokazljivo lastnost le moje telo, misli tegale članka pa smatral, da si jih on le subjektivno umišlja in da so le njegova lastna subjektivna projekcija. Če hoče Vurnik kedaj postati aktiven kritik (aktiven v njegovem zmislu besede), mu je za tako njegovo pot največji njegov sovražnik baš njegov objektivizem, zakaj vsi naštetimi mišljenjski pogoški se dajo koncem koncev speljati na prvotne vzroke neindividualizma in objektivizma. Jaz mislim, da čudna igra usode zahteva za sodbo, ki naj postane objektivna, splošno veljavna družabna vrednota, ravno *podvignenje individua*. Le močne osebnosti so tiste, ki gibljejo vse življenje, in le oni kritik, ki je močna osebnost, bo pustil trajen sled v našem umetnostnem življenju.

P. S. Mogoče bo komu padlo v oči, da so moje misli v mnogočem samo negativne. Toda zdi se mi, da je s kritikom tako kot z ustvarjajočim umetnikom. Ne da se mu pokazati, kako naj dela, da bo njegovo delo močna umetnina, marveč se mu more povedati kvečjemu to, česa naj ne stori, da ne bo njegovo delo slabo.

KRAJN,SKA ZHBELIZA V CENZURI.

DR. AVGUST ŽIGON.

Praksa predmarčne cenzure je imela trdno predpisano, zato naravnost stereotipno, formalno zelo enostavno pot.

Zahteva je bila:

1. **Predložitev** literarnega dela deželni vladi, in sicer v dveh, trdno sešitih, točno paginiranih, gledé besedila strogo enakih rokopisih, — s posebno lastnoročno »prošnjo« za dovolitev natisa: za tisti veleslavni »Imprimatur«.

Seja nató kolegija deželne vlade v svrhu odločitve, ali je rešitev vložene prošnje možna v območju lokalne instance, ali pa je prošnjo odstopiti v rešitev centralni na Dunaj. In če je bil sklep, da v lastnem območju možna: — še

v isti seji izvolitev zanesljivega, sposobnega cenzorja; ter uradni mu nalog, naj izreče o predloženem literarnem delu svoje »cenzurno mnenje«.

Izjemoma pa je bila tu dopuščena formalna izrednost: da je avtor iz zelo tehtnega, v prošnji navedenega in stvarno utemeljenega razloga, zlasti n. pr. če opravičeno ni zaupal objektivnosti ali sposobnosti lokalne cenzure, smel predložiti rokopis kar sam naravnost na Dunaj v cenzurno presojo.

2. **Osebnoporočilo** delegiranega cenzorja o »dopustljivosti« ali »nedopustljivosti« natiska (»cenzurni list«, »cenzurna pola«), — podano v slučaju lokalne cenzure deželni vladi sami.

Seja nató istega kolegija deželne vlade — o dospelem »cenzurnem mnenju« lokalnega cenzorja: v svrhu odprave rokopisov; in sicer enega izmed obeh (t. zv. »originala«) — avtorju, ako je cenzor opravil zaukazano cenzuro definitivno ter ni morda ukrenil predložitve spisa še na Dunaj v »dvorno« cenzurno odločitev; a drugega izmed obeh rokopisov (t. zv. »duplikata«) pa »revizorju knjig« (ali t. zv. »uradu za revizijo knjig«) z naročilom, da ga prevzemi v svoje varstvo in hranitev za eventualno revizijo natisnjene knjige. Avtorju vrjnjeni rokopis (cenzurni »original«) je ob popolni ali delni dovolitvi natiska moral za tiskarno dobiti na naslovni strani uradno pripombo: »Imprimatur!« odn. »Imprimatur omissis deletis!« s pozivom, da je dostaviti uradu za revizijo knjig po natisku 3 izvode. Zoper neugodno, odklonilno cenzuro lokalnega cenzorja in enakomiselni cenzurni dekret deželne vlade je bila avtorju odprta pot priziva na Dunaj.

3. **Osebnocenzurno »pismo«** dvornega prezidenta vse državne policije in cenzure, adresirano vedno osebno na naslov prezidenta dotične deželne vlade: — v slučaju centralne, na Dunaju opravljene cenzure. »Pismo«, s conceptom v visokem, aristokratskem, celó diplomatskem slogu, — je bilo po vsebini regularno uradni razglas »cenzurnega mnenja« dunajskega, policijsko nastavljenega, državno zapriseženega, redno za svoj posel honoriranega cenzorja.

Seja nató istega kolegija deželne vlade, ki je bil ukrenil ali po svojem lastnem sklepu ali po cenzorjevem predlogu odpošiljatev predloženega spisa v centralno cenzuro, — o dospelem »prezidialnem pismu« dunajskem; namen seje: odprava obeh dveh rokopisov; in sicer takó, kakor v slučaju lokalne cenzure: enega izmed njih (»cenzurnega originala«) — avtorju, z uradno obenem obvestitvijo o uspehu cenzure; a drugega izmed njih (»cenzurnega duplikata«) pa — uradnemu »revizorju knjig« v depozit, za eventualno uradno kontrolo natisnjene knjige. Zoper dunajski »cenzurni izrek« ni bilo ne priziva ne leka.

In kakó se je na tej tesni, formalno takó preprosti, a če je le cenzor hotel pa takó zloglasno trnjevi poti — godilo naši »Krajnfki Zhbelizi«? Ugibanja, domnevanja, celó osumljanja in pre-

rekanja je bilo pri nas ob tem, do l. 1903 nam povsem temnem, a tudi poslej še zelo nejasnem poglavju dosti. Od Levstikove že dobe navzgor pa prav dodandanes! Pozitivni, mrak razčiščujoči, trdna tla ustvarjajoči dokumenti bi nam bili, če kje, prav ob tem takó meglenu zastrtem vprašanju naše literarne preteklosti že od vsega kraja — naravnost kulturna dobrota. Toda, čuval in stražil nam jih je gluhi gospod! Nam li bodo pa — danes dobrodošli?

KRAJNJSKA ZHBELIZA I.: 8. I. — 26. II. 1830.

[Cenzor: Kopitar.* Dunajski akt v N. M. št. 940/1830 ohranjen.]

I.

1. Prošnje Kastelčeve za dovolitev natiska, z dné 8. I. 1830, ni v aktu. Z obema rokopisoma I. Zhbelize vred predložena »dvorni« cenzuri na Dunaj se ni več vrnila v Ljubljano.¹ Ohranila pa se je v aktih na Dunaju.¹ Objave dodanes ni!

2. Seja ljubljanskega gubernija z dné 14. I. 1830 o Kastelčevi prošnji:²

* Od 10. septembra 1810 zapriseženi cenzor na Dunaju (za slovanske jezike in za novogrškega). »Ego vero 10 Sept. juravi Francisco I censor!« piše Kopitar drju. Jak. Zupanu (»Жупану Doctori К. Цензор S.«) v pismu brez datuma; dr. Zupan pa mu je pripisal, kakor tudi drugim pismom, s svojo roko dan prejema: 25. 7. cr. 1810. (Objava pisma, z napačnim dnevom »25. Febr. 1810.«: Jagić, Istočniki II., Neue Briefe, pg. 204/6; original pisma danes v lic. bibl. v Lj. Pravilno korekturo ima sicer že: Н. Петровский, Первые годы деятельности В. Копитара. Казань. 1906.; na str. 64, v opombi 3. pod črto. Dekret o imenovanju Kopitarja za cenzorja dodanes ni znan. Toda dekret grofa Sedlnitzkega — ddtó. »Wien den 27. 9ber 1817« obvešča Kopitarja, da bi bil moral kot cenzor že 17. novb. 1810 napredovati: »dass Sie schon vom 17. November 1810, wo Sie 300 f. fixen Gehalt und 200 f. ad personam genossen, in den Gehalt von 400 f. hätten vorrücken, folglich die damals bestandenen Percenten-Zuschüsse von dem vierten Hundert Gulden erhalten sollen...« (Dr. T. Ostojić: Archiv f. slav. Phil., Bd. 31., 317.); kar se s Kopitarjevim podatkom »10 Sept. juravi« torej sklada! Imenovanje za skriptorja v dunajsko dvorno biblioteko je prišlo šele pozneje: 10. dec. 1810. (Prošnja Kopitarjeva ddtó. »Wien 27. Nov. 1809«: Kopitarjeva spomenica 125; objavil K. Deschmann. Original v ljublj. muzeju.)

¹ Veda I. (1911), 160.

² Za pravilno umevanje tiska naj omenim: Listine so pisane po takratnem vse z uradno frakturo (gotico), le posamne besede v tekstu z latinico. V objavi sem frakturo vsehkozi transkribiral v latinico ter označil v originalih z latinico pisana mesta v tisku s kurzivo; pridržal sem izvorni črkopis izjemoma pa v nekaterih značilnih osebnih dokumentih (vsa »cenzurna mnenja«!) ter jih reproduciral povsem takó, kakor so. — Z voglatimi oklepaji v tisku oklenjena, drobno stavljena mesta so v rokopisnem originalu črtana; med dve, tesno ob besedilo prislonjeni poševnici postavljena pa naknadno pripisana v tekst nad vrsto.

Michael Kastellitz ddt^o 8. Jänner

pr „ „

legt vor das erste Heft des Werkes[.], betitelt: die
krainische Biene mit der Bitte um Ertheilung des
Imprimatur.

R.

V.³

Da es sich hier /gleichsam/ um eine Zeitschrift
handelt, die in zwanglosen Heften erscheinen soll, so
scheint die Zensur deßen den Wirkungskreis der
Landes[³]sstelle zu überschreiten, daher das vor-
liegende *Manuscript* vorwortlich der h. Polizey u.
Zensurs-Hofstelle vorzulegen wäre. —

Laibach am 15. Jänner 1850. Kreizberg (m/p)

Conclus: nach Antrag per un/

Vorsitzend: H GubRath Vessel

Abwesend: „ . . . . . Rr Ziegler⁴Vidi Vessel (m/p)⁵ Exp Gold (m/p)

Fasc: 54.—48.

Vertatur

3. Dopis gubernija na Dunaj ddt^o. 15. I. 1850,
po sklepu gubernijskega kolegija na seji z dné
14. I. 1850; odposlan iz Ljubljane pa šele 30. I.
1850!

Polizeyhofstelle.

539 Censursache
91 Aufschriftsbericht
ExpSchbg /:Polizeyhofstelle:/
27/1

Da es sich in vorliegendem Falle um eine Zeitschrift
handelt, welche in zwanglosen Heften erscheinen
soll, so scheint die Zensur [deßen] /derselben/ den
Wirkungskreis der Landesstelle zu überschreiten.

³ Dotu je akt pisan z roko Goldovo. Tekst po V.
(= Vorschlag), torej ves juridični predlog sam in
podpis pod njim pa kaže drugo roko, lastno roko
Kreizbergovo. Izjemen slučaj; koncepta ni po navadi
pisal referent sam, ampak njegov konceptni prakti-
kant, seveda po navodilu ali celó diktatu referen-
tovem; referent je koncept revidiral, korigiral in
podpisal; sopedpisal ga je tudi praktikant kot pisec,
tu — Gold, čigar roko ima od tega predloga na-
dalje spet ves akt do konca. Značilna pa je tu iz-
jemna, nesoudeležnost pri konceptu izrazujoča sig-
natura: »Exp« Gold.

⁴ Rr (= R[itte]r) Ziegler, tu odsoten, je bil l. 1850
najstarejši gubernijski svétnik. Zaradi njegove od-
sotnosti je predsedoval tu kolegiju gub. svétnik
Vessel, po činu prvi za Zieglerjem. (Janez Nep.
Vessel † 4. XI. 1844 v Lj., 74 let star. Prim. Novice
1844, str. 184). Gubernijski svétnik Vessel je sicer
imel opravka tudi redno z lokalno dneвно cen-
zuro: bil je cenzor lokalnega uradnega zabavnika
»Illyrisches Blatt« in njegovih prilog; Čop Kopitarju
7. IV. 1835: »Censor Gub.R. Vel. —« (ZMS V. 99);
odn. 28. IV. 1835: »Censor des Illyr. Blattes (Gub.R.
Vessel)«. Do katerega leta, pa ne vemo. Aktov o tej
cenzuri ni več, če so sploh kedaj bili. Imenovan je
bil Jan. Nep. Vessel, prej okrožni glavar v Lj., k
ljublj. guberniju za svétnika s ces. odločbo 10. II. 1828:
Laib.Ztg. 6. III. 1828, Nr. 20.

⁵ Vidiral kot predsednik seje Vessel lastnoročno.

Das beyliegende Manuscript wird somit der h. Po-
lizey und Censurs-Hofstelle mit der ehrfurchtsvollen
Bemerkung unterlegt, daß die Erscheinung von der-
ley poetischen Schriften zur Belebung der kraini-
schen Literatur allerdings wünschenswerth scheine;
daher um gnädige /u. baldige/⁶ Ertheilung der Druck-
bewilligung gehorsamst gebeten wird.

Laibach am 15. Jänner 1850.

Kreizberg (m/p)

Gold (m/p)

Opomba ob robu (s svinčnikom):

Beylagen im Bureau

Zapiski na hrbtu:

539
91

Ind H. B

Beil im Bur⁷

ZEX. 28/1 850 — Mundirt am 29. do Tomitz (m/p) —
Coll. do Th⁸ u. Kappler (m/p) — Exp. 50/1 W (m/p)⁹ —
ZR 50/1

Sklep gubernija, da je Zhbeliza časopis, pa da
jej zato treba najvišje odločitve, je zadel Čebel-
ličarje nepričakovano ter jih vznemiril; za-
skrbelo jih je, da bi utegnilo to naziranje Zhbe-
lizo, če že ne onemogočiti in pokopati, pa vsaj
na Dunaju, ako tudi tam obveljá, zeló zavleči.
Vsled tega iz njihovega kroga na odločujoče
mesto odločen ugovor zoper zavzeto stališče gu-
bernija, češ, saj Zhbeliza ni in niti ne namerava,
da bodi časopis! Ni še tisti sklep gubernija šel
iz Ljubljane, ko je namreč odtod že o njem ter
o bistveno drugačni nameri Zhbelize obvestil
Kopitarja kot uradnega cenzorja dné 21. I. 1850
v privatnem pismu Čop:

Laibach, 21. Jaener 1850

. . . Hinsichtlich der Beschwerden der Prager brauch-
te es für mich keine Erklärung von Ihnen; dem
Freunde werde ich das Gehörige antworten. Uibri-
gens möchte ich beynahe selbst eine kleine Be-
schwerte gegen Sie führen, daß Sie nämlich, durch
die Schönheit der slaw. Volkspoesien verzartelt,
gegen die gelehrten Dichtungen der Slawen zu
gleichgültig, um nicht zu sagen hart und ungerecht
sind. Deßwegen wird Ihnen auch ein Bändchen
krainischer Gedichte, MS., welches Sie wohl näch-
stens vom Amtswegen werden lesen müssen, schwer-
lich ein sonderliches Vergnügen machen — mir selbst,
ich muß es gestehen, machte es /im Allgemeinen/

⁶ Dostavek nad vrsto z lastno roko referenta Kreiz-
berga.

⁷ Ti dve vrsti: z rdečim svinčnikom.

⁸ = Thalhammer (ekspeditni kancelist pri gu-
berniju).

⁹ = Wagner (»Johann Wagner«, adjunkt guber-
nijskega ekspedita; imenovanje: LaibZtg. 1828, pg.
195, Nr. 49. (17. VI. 1828); za direktorja gub. ekspedita:
29. X. 1836 (LaibZtg. 8. XI. 1836, Nr. 89); † 1. XI. 1858
že, star le 52 let, »an Lungenlähmung«. (Ibid., Amts-
Bl. 8. XI. 1838, Nro. 154: Anhang pg. 767). Absolviran
jurist; pred vstopom svojim v oddelek gub. eks-
pedita leta 1828 po činu že 2. koncipist pri guber-
niju v Ljubljani. Dober znanec Prešernov, in tudi
Kastelčev; bili so vsi trije stanovski kolegi, vsi trije
absolvirani juristi.

allerdings auch nur ein sehr mäßiges. Das hiesige Gubernium hat nämlich die *Krajnfka Zibeliza*, von der ich Ihnen schon geschrieben habe (nam neohranjeno!), als Zeitschrift zu betrachten befunden, und die ganze Sache nach Wien geschickt (do 21. I. še ne, ampak šele 30. I. 1850!) — eine freylich sehr unnöthige *Scrupulositaet*; denn erstens hat der Herausgeber keine regelmäßige, periodische Erscheinung der *Zibeliza* angekündigt; zweytens ist diese *Zibeliza* an sich ein höchst unschuldiges, harmloses Ding; und man sollte ihren Ausflug schon deßwegen nicht hindern, damit doch einmahl irgend etwas Profanes in unserer Sprache erscheine. Auf jeden Fall ist die Sache als ein erster Anfang zu betrachten; mit der Zeit kann Sie bedeutend besser werden. Wenn Ihnen also diese *Zibeliza* vorkommt, so seyn (Sie) so gut, sie gleich zu expedieren, damit indessen nicht hier die Lust zur Sache verraucht. (ZMS V.95: po ohranjenem konceptu.)

Ni li pa bilo Schmidburgovo takó izredno dolgotrajno odlašanje odobritve in odprave gubernijskega dopisa z dné 15. I. 1850 na Dunaj, odlašanje tja do 27. in 30. I., — morda kaj v zvezi s tem Čopovim posredovanjem pri Kopitarju? Navzlic izredni uradni urgenci »um gnädige u. baldige Ertheilung der Druckbewilligung« — tja do konca m. januarja (od 15. I. do 27. I. 1850) zavlačevano, torej pač očitno da zavestno nameravano odlašanje guvernérjevo!¹⁰ Niso li bile tu neke tihe medsebojne niti, iz skupne blagohotne namere, da bi si Zibeliza, Schmidburgu s posebno dedikacijo posvečeno podjetje, srečno pomagala skozi dunajsko sotesko? Zató naj bi dobilo in imelo Čopovo pismo časa dovolj, da pride dunajskemu cenzorju prej v roké kot uradni sklep!

¹⁰ Bil je Čop že leta 1828, vsaj 15. III., v guvernérjevi hiši znan osebno: Schmidburg mu je bil takrat izročil svoje hčere, da jih uči poljščine. Osebno znani knjigarni Kuhn-Millikowski v Lvovu piše namreč Čop iz Ljubljane dné 15. III. 1828: »Ich bin ... ersucht worden, den Töchtern des hiesigen Gouverneur im Polnischen Unterricht zu geben (sagen Sie aber das ja keinem Menschen dort; denn man würde über mich lachen); und zu diesem Zwecke brauche ich folgende Lehrbücher, von jedem 5 Exemplare: 3 Szumski's polnische Grammatik ... 3 Szumski's Wypisy Polskie 2 Bde ... 3 Kleines Polnisch-Deutsches Wörterbuch gehörig zu den beiden Theilen des poln. Lehrbuches von Szumski ... 3 Nowicki, Beispielsammlung zur poln. etc. Posen 1824. — Diese Sachen belieben Sie mir eiligst mit dem Eilwagen zu schicken; wir warten mit Ungeduld darauf, da wir den Unterricht bis dahin verschieben müssen.« (Dodašes še neobjavljeno pismo Čopovo v licejski bibl. v Lj.). — In l. 1851/52 je tudi poučeval v guvernérjevi rodbini Čop, kakor o tem mimogredé poroča šafařiku sam 15. I. 1852: »Uibrigens kommt es gewöhnlich vor, daß ich einige Zeit mit Sprachlectionen vergeuden muß ... Gegenwärtig gebe ich eine französ. Lektion deutsch, eine italiänische französisch, beyde beim hies. Landes-Gouverneur, dem man natürlich so etwas nicht abschlagen kann, —« (ZMS I. 121). Torej?

Dné 10. februarja 1850 pa nató — že Kopitarjev odgovor Čopu! (Kopitarjev »Brief-Journal«: Jagić V., Neue Briefe, 825; Carniola 1918, 50). Pisma Kopitarjevega ne poznamo; ni se nam ohranilo. Toda en sam dan za Kopitarjevim odgovorom Čopu, dan 11. februarja 1850 — je datum dunajskega cenzurnega pisma o Zibelizi! Ni li bil cenzor Kopitar 10. februarja v privatnem listu hitel poročati o Zibelizi prijatelju Čopu, kar je 11. februarja 1850 razglasil o njej uradno Sedlnitzkega odlok guvernérju Schmidburgu?

II.

1. Cenzurno pismo Sedlnitzkega z dné 11. II. 1850 guvernérju Schmidburgu, dospelo v Ljubljano 19. II. 1850:

Hochwohlgeborner Freiherr!

Mit Beziehung auf Eurer Excellenz schätzbare Eröffnung vom 15. Jänner d. J. Z. 539 stelle ich Ihnen hierneben ·/· das von dem dortigen Lyceal Bibliotheks Scriptor Michael *Kasteliz* bearbeitete, Eurer Excellenz gewidmete Manuscript: Die krainische Biene (:Krajnska Zibeliza:) nebst dem dießfälligen bei dem Laibacher Bücher-Revisions-Amte aufzubewahrenden Duplikate¹¹ mit dem verbindlichsten Danke und mit der Bemerkung zurück, daß ich in Berücksichtigung Hochdero fürwortlichen Einschreitens, die Herausgabe der in Frage stehenden Zeitschrift in zwanglosen Heften, und die Drucklegung des vorliegenden ersten Heftes so wie der ihm beigefügten Dedikazion ohne Anstand genehmige.¹²

Ich überlasse es Eurer Excellenz hiernach die geeignete Anordnung zu treffen, und habe die Ehre mit besonderer Hochachtung zu verharren

Eurer Excellenz

Wien den 11. Februar 1850. gehorsamster Diener
Sedlnitzky¹³

/ An Seine des k. k. Herrn Gouverneurs von Illyrien, Freiherrn v. *Schmidburg* — / *Excellenz*,
in *Laibach*. ¹⁴

Fasc: 54.—48.

Na hrbtu pole pripiski gubernija:

$\frac{4053}{703}$ G	praes. 19. Febr. 850.
	Guber ¹⁵ K ¹⁶

¹¹ Dokaz, da sta bila tu na Dunaju oba cenzurna rokopisa Zibelize I.

¹² Vsako dedikacijo je morala cenzura dovoliti izrecno in posebej še!

¹³ Lastnoročen je edini ta podpis. Ostali akt je s pisarjevo roko.

¹⁴ Bil je Schmidburg kot guvernér v Lj. od 1. oktobra 1822. Dné 25. VIII. 1822 prva javna vest v Lj.: guvernér grof Schweerts-Spork odstavljen, na njegovo mesto imenovan iz Celovca Schmidburg (LaibZtg. 1822, No. 68); 1. X. 1822 zvečer — prihod Schmidburgov v Ljubljano (LaibZtg. 1822, Nr. 80); 3. X. 1822 je nató grof Schweerts-Spork odpotoval na Dunaj (LaibZtg. 1822, Nr. 81, pg. 351). — Schmidburgov naslednik, tržaški guvernér Jos. v. Weingarten, imenovan s ces. odločbo 28. I. 1841 (LaibZtg. 1841, No. 11), je prispel v svečano razsvetljeno Ljubljano kot

Zhbeliza — časopis! Najvišja cenzurna in-
stanca v državi, Sedlnitzky, se je torej pridružil
naziranju ljubljanskega gubernija, odn. mu vsaj
oporekel ni, ter odločil nekako, da »in Frage
stehend« pa **bodi** — Zhbeliza časopis. Dovolil
in odobril je ta časopis obenem takó brezpri-
merno zlahka, takó brez vsakega pridržka, kar
nekako »brevi manu« takorekoč z obratno
pošto, sam, osebno, »ich«, kakor da bi že bil
komaj čakal nanj. Izrecno: »O h n e A n s t a n d«!
S krepkó povdarjeno le pripombico: »in Berück-
sichtigung Hochdero fürwortlichen Einschrei-
tens«! Na Schmidburgovo besedo torej! Pač so
bili pravo pogodili s posvetitvijo Schmidburgu,
ki jim je naklonila njegov takó mogočni vpliv,
— takó brezpogojno upoštevani, takó brez-
odporno uvaževani protektorat! Da se Kopitar
kot cenzor seveda ni protivil, se dá pač samoob-
sebi sklepati; značilno pa je, da Sedlnitzky
cenzorjevega mnenja ni z besedico ne omeni v
svoji ugodni odločitvi, prav kakor da cenzorja
še bilo ni pri tej zadevi; vse, kakor da hiti
Sedlnitzky v tem slučaju udano-pokorno kar
sam ugoditi neki višji želji, s popolnim, ne-
kako višjim, in celó najvišjim zaupanjem; želji,
ki je kakor višji ukaz, da mora pred njo od-
stopiti od vse svoje oblasti ter odložiti takoj

novopečen »Freiherr« (ibid., No. 29) z Dunaja, pod
večer dne 21. IV. 1841 (ibid., No. 37, kjer tudi opis
pompoznega vsprejema). Schmidburg pa je bil med-
tem v uradu odsojen že m. maja, nató od 10. ju-
nija 1840 pa zastalno! (kakor je razvideti iz podpisov
pod javnimi, v LaibZtg. 1840 objavljenimi razglasi
ljublj. gubernija); pobližje vesti o tem dopustu pa
v javnosti ni. Upokojitev — m. dec. 1840, radi bo-
lezni. Leta 1839 je Schmidburg daroval ljublj. muzeju
še svoje 4 zvezke »Krajnke Zhbelize« (4 Bändchen
der »krainfka zhbeliza«: Illyr. Bl. 1839, pg. 100 pod
štev. 90). Ali je Schmidburg po upokojitvi ostal v
Ljubljani? Poročil je bil v Lj. hčeri Dorotejo in
Amalijo. (LaibZtg. 1./I. 1839, pg. 12, v izkazu gratu-
lantov, ki so se v prid mestni ubožnici odkupili za
novo l. 1839: No. 525. Herr Franz Ritter v. Rosen-
thal, k. k. Kreis-Commissär. No. 524. Frau Dorothea
v. Rosenthal, geb. Freiinn v. Schmidburg. In istotam,
Intelligenz-Bl. 5./I. 1839, pg. 26: No. 645. Herr Anton
Freiherr von Codelli, in Triest. No. 646. Frau
Antonia Freiinn v. Codelli, geb. Freiinn v. Schmidburg.
— LaibZtg., Intell.-Bl. No. 8. 17. I. 1846, pa v enakem
izkazu za novo l. 1846: Se. Excellenz Herr Joseph
Camillo Freiherr v. Schmidburg. Frau Magdalena
Freiinn v. Schmidburg. Hr. Anton Freiherr v. Co-
delli. Frau Antonie Freiinn v. Codelli. Torej? —
Vsled ces. odločbe ddtó. 19. 5. 1847 se je gub. tajnik
Fr. R. v Rosenthal preselil na Dunaj za dvornega
tajnika (LaibZtg. 12. VI. 1847, No. 70). »Novice« 19. XII.
1888, str. 411, pa so prinesle vest: »Gospa baronica
Codelli-jeva, udova bivšega deželnega glavarja
Kranjske, rojena baronica Schmidburg-ova, umrla je
minuli teden v 80. letu svoje starosti v Ljubljani.«
Bivša učenka Čopova!

¹⁵ Opazka z rdečim svinčnikom.

¹⁶ Uradna kratica: začetnica referentovega imena;
= Kreizberg.

vsako osebno pomišljanje, kdor je, češ, takó-le
— samó grof Sedlnitzky! Ali ni pa to bilo kakor
tiha past? Ni li tu Sedlnitzky v čudovito lepi,
sladkouslužni obliki navezal sitne, morda celó
riskantne, tvegane zadeve Schmidburgu popol-
noma na lastno osebno odgovornost, češ: ti glej,
kaj si izrekel! In resnično, da je nekako takó
razumel vso stvar tudi Pavšek ter s poniglavo
brezobzirnostjo uporabil dejstvo, dà zlorabil
dejstvo osebne intervencije in vsprejete dedi-
kacije naravnost osebno proti guvernerju sa-
memu l. 1833., da doseže svoj namen, da izpod-
makne Čopa, Kastelca, Prešerna ter zatre Zhbe-
lizo! Vsekakor pa je bil ta nagli dar iz rok
Sedlnitzkega nekaj izrednega: Čebeličarji niso
prosili časopisa, še hoteli ga niti niso sami,
ampak so se mu naravnost protivili; pa jim ga
je Sedlnitzky dal, kar takorekoč iztresel iz ro-
kava. Drugi, kakó so ga prosili in prosili ter se
zanj borili, toda ni jim ga dovolil. Niso bili prej
l. 1824/25 Andrioli, Holzapfel in Ziegler uspeli
s svojo, tudi zgolj literarno »Slavinjo«. In kaj
so si poslej od l. 1838 pa do Novic (1843) pri-
zadevali Kordeš, Blaznik, Smolè za slovenski
časopis, odn. za istotakó zgolj literarno le pri-
logo »Zora« in »Ilirski Merkur«! Vse brez uspe-
ha.¹⁷ Tu pa je padel kakor zrelo jabolko z
drevesa Slovincem z Dunaja na mizo časopis,
— slovenski časopis! Čudni, samovoljni časi!
Čebeličarji so bili seveda te izredne podelitve
z Dunaja zeló veseli; in Kastelic ni poslej za-
mudil nikoli, ni opustil ne v uradnih vlogah, ne
v javnih oglasih svojih (v sami Laibacherici!)
ob Zhbelizi ponosnega dostavka: »Zeitschrift«,
»die von mir herausgegebene Zeitschrift«, in
celó »vaterländische Zeitschrift unter dem Titel:
Krajnka Zhbeliza«, skoraj kakor češ, da sami
tega ne pozabijo tam gori!¹⁸

25. Seja in sklep ljubljanskega gubernija z dne
25. II. 1830 o Sedlnitzkega cenzurnem pismu:

$\frac{4053}{703}$ Censurs Sache Polhofstelle
Sizung am 25. Febr 1830

Ref. H. GubSecr Ritter v Kreizberg

Präsidiatschreiben des h. Präsidioms der Polizey-
hofstelle ddtó 11/19. Febr. womit die Herausgabe der
»krainischen Biene« (*Krajska Zhebéliza*) und die
Drucklegung des 1. Bandes derselben genehmigt
wird.

R

Decret

/ An den / H. Michael Kastellitiz. /

/ Scriptor an der kk Lyceal-bibliothek hier /

ExpSchbg /Laut einer Eröffnung/ [vom 11. dM.

4/3 hat] der h. Polizeyhofstelle /vom

Vid: ante kkBücher- 11. v. M. hat Hochdieselbe/¹⁹ über
revisionsAmt / unter
Anschluß eines exem- Ihr Gesuch vom 8. v. M. die Heraus-
plars. gabe der von Ihnen bearbeiteten

¹⁷ Dr. Prijatelj: ZMS IX., 1—4; ZMS IV., 196/8;
Veda II., 68 nasl.; Veda III., 59 nasl. — Kronološki
pregled Prešernovega dela 54/55.

¹⁸ Kronološki pregled 89/92: Kastelčevi oglasi o
Zhbelizi.

¹⁹ Prvotni, pozneje črtani tekst: [Das hohe Präsi-

Nro 96 Gelesen und das
Duplikat rüch=behalten.
R. R. Bücher-Revision=/
Amt Laibach den 28. Fe-
bruar 1830./

Bauhof
Büch/Revid/

Zeitschrift in zwanglosen Heften —
betitelt: »Krajnska Zh[e]beliza«, und
die Drucklegung / des von Ihnen
vorgelegten ersten Heftes, so wie
der demselben beygefüigten Dedi-
kation zu genehmigen geruhet.

Es wird demnach Ihrem dieß-
fälligen Manuscripte das *Imprima-*
tur hiemit ertheilt, und [i] Ihnen
eines der zwey anher vorgelegten
exemplare desselben im Anbuge
rückgestellt.

Laibach am [21]26. Februar 1830.

Kreizberg (m/p)

Gold (m/p)²⁰

Conclus: nach Antrag *per un/*

Vorsitzend H. GubRath [Rr Z] *Vesl*

Abwesend: H. GubRath Rr Ziegler

Vidi Vessel (m/p)²¹

Dringend²²

Zum *Exp. 5/5 830.* — *M eod/* auf 1/2 B. mf. Ks (m/p)
Coll. d^o Th(alhammer) u. Kappler (m/p) — *Exp. 6/5*
W(agner) — ZR 6/5

Z odpravo cenzuriranega rokopisa in cenzur-
nega dekreta v roké Kasteleu — je bil uradni
posel s I. Zhbelizo in bili akti o njem 6. III. 1830
zaključeni.

O literarno velezanimivi nam točki, o Kopi-
tarjevi cenzuri sámi — pa nikjer v teh aktih
niti besede! In žal, da pravtakó tudi tam na
Dunaju ne. Kopitarjeve »cenzurne pole« da tam
o Zhbelizi ni najti več, pravi poročilo, niti
ene.²³ Iz aktov bi torej ne bilo pričakovati k
vprašanju nobenega prispevka več. Da Kopitar-
jeva uradna cenzura l. 1830 o Zhbelizi I. pa ni
bila tesnosrčna, priča dunajski toletni njen
uspeh, in priča zapisana beseda: »Sie ließen
Bürger's Leonore... passieren«. (Čop Kopi-
tarju 12. V. 1835: ZMS V. 104). Da na nevoljo,
da na jezo zameró takratne kulturne in lite-
rarne dominante v Ljubljani, priča trpki ljub-
ljanski smeh Prešernov iz istega leta 1830:
»Balade peť je mlatva prazne slame, Je ,reč
pohújšliva in zapeljiva«, — *Lenoro* bere naj,
kdor ne verjame.« (Zhb. II., 1831, 36). Zgodovinski
dokument, vzet iz življenja tistih dni!²⁴ Kopitar,

dium der h. Polizeyhofstelle hat infolge hierortigen
Einschreitens] über Ihr Gesuch...

²⁰ Karl Ritter v. Gold, konceptni praktikant, na-
meščen pravzaprav pri glavarstvu v Lj. (»k. k. Kreis-
amt« po takratnem, odtod »kresija«), kamor se je za
stalno spet vrnil še l. 1830; bil je dodeljen guber-
niju le na pomožno poslovanje.

²¹ Vizum spet z lastno roko Vesselovo.

²² Z rdečim svinčnikom.

²³ »tozadevnega cenzurnega lista nisem mogel v
arhivu notr. min. najti niti enega, očitno so se
takož zavrgli«. (Fr. Kidrič: Veda I., 1911, str. 161).

²⁴ Unserer (größtentheil jansenistischen) Geistlich-
keit, die doch das vorzüglichste krainische Lese-
publikum ausmacht, scheint jede Art von Schrift-
stellerey, die nicht auf die Bedürfnisse des Land-
mannes (und zwar vor allem auf die geistli-
chen) berechnet ist, wenigstens überflüchtig,

kakor videti, ni bil ubral svoje cenzure torej
prav po mislih in srcu takratne Ljubljane; po-
gledal ni bil Zhbelize po otročji omejenosti
»malega mesta«, presodil je ni po zamočvirjeni,
zadušni tesnini »dolge vasi«! Opravil je svoj
posel mirno uradno, brez kulturnega rabeljstva;
usmeril je svojo presojo sam po nekoliko vsaj
širšem razgledu državne prestólice ter ocenil,
kakor »Schriften in andern Sprachen«,²⁵ po
kulturi in horizontu bolj svojega Dunaja kot
stolne Ljubljane drobni pozdrav iz domovine,
tisti »kranjski« rokopisek tam — leta 1830. Ta
ugotovitev nam je mogoča, navzlic pičlim doku-
mentom; in ta ugotovitev je Kopitarju danes —
v čast. Ali je bil vplival kaj — glas Schmid-
burgov z dné 15. I.? Ali morda kaj — beseda
Čopova z dné 21. I.? Recimo, da oboje; recimo,
da je hotel vstreči cenzor o s e b n o obema, pa
da je zató zavzel njima prijazno stališče; toda
častni fakt Kopitarjeve pametne cenzure ob
I. Zhbelizi ostane tudi takó, naj so bili vplivi
ali nagibi kakršnikoli!

Drugo pa je vprašanje, ali je Kopitar
pogledal in spoznal ter dopustil Zhbelizo kot prvi,
skromni sicer, a drzno podjetni poizkus, ki sili
in stremí iz omejenosti »malega mesta« tja nad
zamočvirjenost »dolge vasi«! Nekako z mislijo
Čopovo: »Auf jeden Fall ist die Sache als ein
erster Anfang zu betrachten; mit der Zeit kann
sie bedeutend besser werden.« (Čop Kopitarju
21. I. 1830: ZMS V. 95/6). Vprašanje — zase!
Toda treba mu bo svoječasno posebnega
poglavja, z nekoliko bolj globoko brazdo v
njivo takratnih dni!

V Ljubljani, 2. maja 1926.

ZAPISKI. SLOVSTVO.

Franjo Šuklje: *Iz mojih spominov*. I. del.
V Ljubljani, 1926. Založilo Katoliško tisk. društvo.
Natisnila Jugoslovanska tiskarna. Str. 217. — Ne
mislimo še pisati podrobne ocene; to bo mogoče
storiti ob celotnem delu in tedaj se bo moralo najti
pero idejnega (ne praktičnega!) politika in širokega
kulturnega zgodovinarja, ki bo prestavilo to knjigo
iz njenih subjektivnih tokov v splošno veljavne
vrednote in zgodovinsko ustaljen material. Danes
nas to delo zanima predvsem kot izredno živ publi-
cističen pojav, ki proži vrsto misli in pomislekov,
tembolj, ker imamo za to dobo (od l. 1860—1890) že
kolikor toliko utrjeno zgodovinsko sodbo. Šuklje se
je sicer poslovil od političnega življenja sine ira,
zato seveda še ni razloga, da bi knjiga njegovih
spominov ne bila pisana sine studio. Nasprotno,
sodba in obramba je tako močna stran te knjige,
da njena objektivna komponenta skoraj izgine in
da imamo pred seboj izredno temperamentno zgo-
dovinsko apologijo. Prav radi tega tudi kmalu
naletimo na močno nasprotje med šukljetom kot
zgodovinskim akterjem in kulturnim zgodovinarjem

erotische Poesie aber höchst sündhaft.« (Čop Če-
lakowskemu 14. III. 1835: ZMS VI. 181).

²⁵ Čop Kopitarju 12. V. 1835: ZMS V. 104.

tivne dokazljivosti lastnosti umetnine, moram L. ves odstavek z opombo vred še enkrat predložiti v studij, da bo objektivno in ne samo zdenjski prodril vanj in ne bo več tepel vetrnega mlina. Rezultat protidokaznosti k mojim točkam 6., 5., 7. je uspel z nujnostjo ničle.

Protidokazna nujnost protičlanka je torej ničla vsled subjektivno-individualnega postopka. Altera pars se članku niti približala ni, komaj da se je »izpela«, sebe namreč, spričo njega. Če bi bil L. kritik in moj članek umetnina, bi bil rezultat isti, namreč bila bi to kritika, kakršnih smo danes vajeni in kakršnim je treba že enkrat napraviti konec, če hočemo s kritiko in posredno z umetnostjo kam naprej.

Če vzamemo sedaj še afront L. zoper znanost kot tak, je jasno, da filozofija absolutnega, anarhističnega jaza in njegovega zdenja, ne more priznati objektivnih in socialnih avtoritet kakor n. pr. znanosti, ki je v opreki z nekontroliranim, individualnim zdenjem. To stori altera pars zase zelo značilno s takole argumentacijo: »Nič mi ni kmalu tako zoprnega kot taka umetnostna znanost, katera s svojim klavrno nedostatnim orodjem brska po živem telesu umetnosti in zraven pridiguje neke trditve, ki ne kažejo ničesar, kot blisketavost penastega mehurčka«. Opraviti imamo s temile dejstvi: Lajovcu je znanost zoprna (po vsem tem razumljivo!), kar nas nič ne briga, ker vemo, da je tudi mesarju astronomija zoprna, da pa ni astronomom itd. in ker smo na svetu različni ljudje z različnimi interesi. Bolj vpoštevanja vreden je argument, s katerim se zavrača umetnostna znanost zato, ker rabi »klavrno nedostatno orodje«. Neko orodje mora rabiti, če nima dostatnega, pa kakršnega ima, zboljšajte ji ga! Pa argument, da brska po »živem« telesu umetnosti... Tudi naravoslovec brska z nedostatnim orodjem po še bolj živem telesu polža in kaj naj končno človeku, ki je muzik, pomeni konstatacija, ki se tiče polževega črevesja? Dejstvo, da je Lajovcu umetnostna znanost zoprna, ni nič nenavadnega, saj trdi sam, »da vsak strokovnjak le svojo stroko glorificira«, toda zelo takten, vljuden, potreben ali umesten pa takle napad na kompletno »umetnostno znanost« ni in umetnostna znanost je čisto potolažena, v kolikor jo smem podpisani, najnevrednejši, sploh tolažiti.

Kar se tiče družabnih vrednot dognanj subjektivno-individualne metode, menda nimamo več dosti ugotavljati po vsem tem, kar je ta metoda pokazala spoznavnih nevednot. Naj poudarimo samo še samolastno postavljanje individua na samolastno stališče, postaviti tako, ki je v opreki z eksaktnim spoznanjem in družabnim redom, postavim na stališče že gori obravnavane »družabne in življenjske istovrednosti resnice in zmote, pravilne in nepravilne sodbe«, kakor ga na vrhuncu anarhizma propagira Lajovic. Če se postaviš na tako stališče, sta ti zmisla stavkov: »cogito, ergo sum« in »sum, ergo non cogito«, istovredna, sta ti socialno istovredni trditvi: »moriti ljudi je dobro delo« in »moriti ljudi ni prav«. Bog, če bi se kdo »postavil« na prvo

»stališče« in moril družbi koristne ljudi, pa bi se, pozvan od družbe na odgovor, opravičil za svoje zločine s tem, da »stoji na stališču«! In če Lajovic podpisanemu kot umetnostnemu zgodovinarju meče »znanost« v obraz, kaj bi bilo, če bi mu jaz kot sodniku očital takole njegovo stališče, če bi vedel, da je tudi v svoji stroki dosleden svojim nestrokovnim načelom?

Da, tu je višek individualizma-anarhizma, konec logike in znanosti in začetek analfabetizma, ki ga — vseč mi je ta doslednost! — moj protičlankar tudi odkrito zagovarja (gl. 2. št. let. Lj. Zv.), tule je zlo naše kritike, tu je tudi socialno zlo!

KRAJNSKA ZHBELIZA V CENZURI.

DR. AVGUST ŽIGON.

Čopova beseda z dné 21. I. 1850 o Zhbeliz: »mit der Zeit kann sie bedeuten d besser werden« — je nam dandanes zelo dragocena zgodovinska beseda. Izraz subjektivnega (bi rekli) literarnega upanja v bodočnost; a tudi (neoporečno da) izraz konkretno zavestne, kvalitetno literarne že namere; zato datum o programu, in datum že o »šoli« — ob Zhbeliz. Tiha napoved — nove poti, mišljene in usmerjene — »v deželo duhóv«!

Ni seveda pa Čop takrat (ob tisti besedi svoji 21. I. 1850) še oddaleč ne slutil, da bo še istega leta v Ljubljani doživela Zhbeliza sovražni krik: »Lenoro bere naj, kdor ne verjame!« Bila je Bürgerjeva Leonora (vsaj od l. 1792 nadalje) do tistih dni že davno evropska literarna znamenitost; a bila je Bürgerjeva Leonora takrat pa tudi že neka naša domača tradicija, — literaren problem iz Zoisove dobe.* In kot

* Ohranil se nam je v Levstikovem »Gradivu za Prešerna« rokopis starejšega slovenskega prevoda »Leonore«. In tradicija je, da je prevod, pisan s svinčnikom in Zoisovo roko, — Zoisov. (Obj. L. Pintar: Književne drobtinice. ZMS IV., 1902, 160/167). Ohranil pa se nam je srečno tudi Kastelčev prepis Zoisovega prevoda, — dokaz, da ga je že Kastelic poznal in proučeval, a poznala ga pa torej pač tudi Prešeren in Čop. (Prim.: Grafenauer Iv., Iz Kastelčeve zapuščine. V Lj. 1910/11., str. 85/88). Literarni problem »Lenore« je v Zoisovem rokopisu označen z besedami: Diser Versuch, Bürgers Leonore ins Krain.[erische] zu travestiren, zeigt die Armuth der Sprache besonders in Reimen das schöne Refrain »Bei Gott ist kein Erbarmen «ach wehe, ach wehe mir Armen ist absolut unübersetzlich... (Tam, 87). Že s tem je bil literarni problem v našem slovstvu Prešernu kot nasledniku naravnost zgodovinski razvojnó določen! Kakó so torej morali pogledati, ko jim je v pismu z dné 10. febr. 1850 prišel po opravljeni cenzuri Kopitar (in morda tudi v cenzurnem rokopisu Zhbelize I, »in margine«: prim. Pavškovo uradno opazko ddo. 28. III. 1855: »ungeachtet der vom Wiener-Zensor gleich bey dem ersten Hefte erhaltenen wohlmeinenden Warnung«) — s poukom